

gubi onu svoju vrijednost koju je trebalo naglasiti. Gotovo je očito da je izložba polako prerasla u izložbu Pismenost u Hrvatskoj i da više ne nosi samo sadržaj pisane riječi, odnosno da je pisana riječ prerasla u vlastitu atmosferu u kojoj je izgubila dio svoje neposredne vezanosti uz materijal bez kojega ne može postojati. Stoga se dogodilo da su u kontekstu izložbe materijal i tehnika pisane riječi svedeni na minimum, a elementi pismenosti i literature i svega onoga što je ta pismenost odražavala i čemu je pisana riječ služila dobivali sve veću težinu i praktički prevladali onaj dio koji je muzeološki bilo znatno jednostavnije i lakše prezentirati.

Ne može se ovo smatrati pogreškama, niti se ove kritičke opaske smiju i mogu smatrati ukazivanjem na propuste, ali je činjenica da je muzejski medij različit od drugih i da je upravo muzejski medij ovdje pokazao u kojoj mjeri može doći do određenih nesporazuma u ostvarivanju cjelovitosti poruke koja izvire iz tih malih pojedinačnih poruka koje se stvaraju u kontaktu s predmetima, ukoliko se izgubi iz vida da je upravo taj fizički materijal ono što nosi i na čemu treba temeljiti izložbu. Upravo ravnoteža između izvornog materijala i njegovih kopija i cjelokupnog muzeografskog instrumentarija koji taj materijal interpretira mora biti takva da se ni u kojem slučaju ne osjeti prevladavanje jednoga na račun drugoga, jer to dovodi do manipuliranja, odnosno do pretjerane ideologizacije izložbe i time se mijenja primarni kontekst iz kojega izvire »istinitost« muzejske poruke. Unatoč svim ovim opaskama, činjenica je da je ova izložba uspjela sabrati veliku količinu izuzetno vrijednog materijala, da je sakupila najkompetentnije stručnjake za svako od obrađenih kulturno-povijesnih razdoblja, da je odabrala put koji je vjerojatno bio optimalan, prosto zato što kulturno-povijesni kontekst naše pismenosti još uvijek draška određenu provincijsku strukturu naše svijesti, koju je prof. Ivančević istakao u »Svijetu« rekavši da čitava izložba pokazuje naše nezaostajanje za Evropom. Drugim riječima, to je zaostajanje uvijek bilo negdje u podsvijesti prisutno. Prema tome, ova je izložba i određeno dokazivanje naših mogućnosti i trajanja na ovom tlu, pa je stoga imala i ima apsolutno opravdanje. Ona je time označila datum u povijesti

onih izložbi koje smo rado vidali na našem tlu, koje problematiziraju određeni poznati kulturno-povijesni materijal. No, isto je tako sigurno da nam je u sadržaju pisane riječi ostala mnogo toga dužna, ne toliko u izboru materijala, koliko u kontekstu cjelovitosti prikaza sve one složenosti koju pisana riječ u najdirektnijem značenju te riječi nosi u sebi.

ABSTRACT

**The Written Word on the Scales
the Museum (Muzejski prostor) in Zagreb**
Ivo Maroević

The exhibition »The Written Word in Croatia«, held at the Museum (Muzejski prostor) in Zagreb in late 1985 and early 1986 was the first attempt ever made here to present and substantiate Croatian literacy. The show used media and interdisciplinary approaches to cover the period of literacy from Antiquity to the Computer Age. The exhibit included material from a number of museums, archives, libraries and other institutions, but in spite of its guiding idea, it did not succeed in pulling the material on exhibit together into a cohesive whole, lending it necessary meaning and a communicative form. Secondary forms of defining a message in certain sections of the exhibit overwhelmed the original museum material. A greater museological lack could be felt in the marked absence of an overview of the exhibit as a whole. The author analysed as well the publicity material that went with the exhibition. He concluded that the exhibit became a presentation of literacy in Croatia, that is the written word grew into its own metaphor, and in the context the exhibited material and techniques of the written word, were reduced to their minimum. The exhibition, with all its drawbacks, was a significant contribution towards shedding light on issues of what options are available in contemporary museological presentation of major exhibition projects.

Nova postavka Muzeja savremene umetnosti u Beogradu

Kosta Bogdanović

Muzej savremene umetnosti, Beograd

Primljeno: 23. 9. 1985.

Posle dvadeset godina javnog delovanja Muzeja savremene umetnosti u Beogradu, u kome je stalna postavka imala izuzetno važno mesto u kulturno-istorijskom, informativnom i obrazovnom programu rada ove jedinstvene jugoslavenske ustanove, završena je nova postavka krajem avgusta 1985. godine. Osnovna načela kojima se rukovodio stručni tim nove postavke (Dragan Đorđević, Ljiljana Stojanović, Ješa Denegri, Kosta Bogdanović) imala su dva važna ishodišta. Prvo, htelo se nakon dvadeset godina postojanja Muzeja doći do snažnog pomaka prema savremenom materijalu prezentacijom novih dela mladih autora. Drugo, maksimalno oslobodenje unutarnjeg prostora Muzeja, organizovanjem jedne koherentne celine (koju su do sada narušavali panoi i boksovi). Dobijeni prostor je vraćen arhitekturi a time je nužno smanjen broj izloženih dela u postavci. Praktično, izloženo je samo onoliko i ono što je moglo stati na postojeće zidove u sklopu arhitekture. U tom pogledu i skulptura je dobila svoju »zonu« na pr-

Detalj nove postavke Muzeja savremene umetnosti u Beogradu

vom nivou (kameni pod). Skulptura je grupisana uglavnom po raznovrsnosti materijala u male jedinstvene celine (kamen, metal, drvo, keramika, novi materijali) sačuvavši tako samo uslovno hronološku komponentu izloženih komada. Po našem mišljenju to je dobra prilika da se vidi koliko i kako je skulptura u okviru svog šireg pojma savremenosti proširila svoja značenja, koliko isti materijal pruža mogućnosti za slobodu drugih i novih oblika, prevazilazeći time i sam do sadašnji pojam skulptura.

kome su gotovo sve nacije sveta predstavljene u okviru grupnih ili pojedinačnih izložbi. Zbog toga je postavljena jedna manja selekcija grafičkih listova svetske savremene grafike kao deo stalne postavke u okviru savremene umetnosti Jugoslavije. Muzej već poseduje u svojoj zbirci jednu solidnu kolekciju grafičkih listova eminentnih umetnika inostrane grafike. Taj izbor od tridesetak listova nalazi se u »mračnoj sali« (jedina sala u Muzeju sa veštačkim svetlom) u kojoj su u staroj postavci bila dela

boje nove slike i novije skulpture. 5. Prostor Muzeja lišen panoa mnogo je komunikabilniji u uslovima kretanja grupnih poseta.

6. U novoj postavci znatno je izmenjen i osnovni zvuk pri kretanju u Muzeju.

Primedbe koje se mogu učiniti na novu postavku, one kojih smo svesni mi, koji smo je radili, takođe nisu zanemarljive. Ovako redukovana i orijentisana postavka u odnosu na staru (koja je bila neka vrsta enciklopedije naše moderne i savremene umetnosti) ima ozbiljan nedostatak što u sadašnjoj postavci nisu obuhvaćeni neki autori i dela koji su veoma značajni za našu likovnu kulturu. Sam početak XX veka svojom prezentacijom nije snažnije intoniran, kao što to početak veka zaslužuje i podrazumeva, a to se moralo učiniti ako smo želeli u postavku uneti i dela mlađih umetnika. Moguće su i druge primedbe kao što su već usmeno izrečene ili kao što su nagoveštene da će i u štampi biti objavljene. Sve dobronamerne će i nama koristiti jer ovo i jeste uslovno stalna postavka koja svojom prezentacijom obavezuje na permanentne manje ili veće promene. Mi smo i želeli da stvorimo stalnu postavku tipa izložbi sa nešto dužim trajanjem koje svaki put problematizuju neki ili neke principe savremene muzeologije.

Detalj nove postavke Muzeja savremene umetnosti u Beogradu

Treba pomenuti da je u staroj postavci skulptura pratila poetike i problematiku slikarstva i tako kao likovna disciplina bila izgubljena u celini muzejskog prostora. Važan momenat u novoj postavci čini i odnos površine za izlaganje (zidovi) i površine izloženih dela. Najniži plafon je na poslednjem nivou Muzeja i tamo su sada postavljena dela sa početka XX veka jer su ona najmanjih dimenzija. Idući od vrha prema ulazu u Muzej, zidne površine su sve veće i njih prate novija dela, čije se dimenzije takođe povećavaju. U odnosu na staru, sadašnja postavka je prostorno postavljena »naglavačke«. Posebno važan razlog kojim se rukovodilo Stručno veće Muzeja pri koncipovanju i realizovanju nove postavke jeste činjenica da je za protekle dve decenije ovaj Muzej bio i važan punkt međunarodnih izložbi u

naših umetnika sa početka XX veka. Na taj način Muzej prevazilazi i usko nacionalne a i jugoslovenske okvire prezentacije.

Opšti utisak o prezentaciji nove postavke mogao bi se svesti u nekoliko napomena.

1. Smanjenim brojem dela nije izgubljena osnovna problemska nit u tokovima jugoslovenske savremene umetnosti.

2. Postavka je dobila na efikasnosti obuhvata celine izloženog materijala, lakše i jednostavnije je sve sagledljivo iz čega sledi da su pojam i problem **savremeno** veoma sugestivni.

3. Stvorene su nove vizure, potezi i rakursi koji daju nov koloristički sazvučje celini unutrašnje organizacije postavke.

4. Može se zapaziti jedan veseliji ugođaj koji je stvoren senzacijom

ABSTRACT

The new display in the Museum of Modern Art in Belgrade

Kosta Bogdanović

On the occasion of the 20th anniversary of the Museum of Modern Art in Belgrade a new permanent display was completed

and presented at the end of August, 1985. The team of experts adhered in their work to two basic principles:

— A more energetic shift towards contemporary material effected by the presentation of a larger number of younger authors.

— The clearing of the middle of the museum as much as possible and organizing a more coherent display. In other words, the exhibits were displayed only against the existing halls of the building.

Sculptures were grouped according to the various materials into small homogeneous groups, partly based on chronology. A small-scale exhibition of selected sheets of modern world graphics was also set up.

The present reduced and directed display has some serious drawbacks in comparison with the old display (which was a kind of modern Yugoslav art encyclopedia). For

instance, some authors of great significance for Yugoslav art have not been included. By greater or smaller changes, which would continually take place in a planned manner, the organizers of the display aim to form a coherent presentation of modern and contemporary art.

Šezdeset godina Gradskog muzeja Varaždin

Jasna Tomičić

Gradski muzej, Varaždin

Primljeno: 14. 4. 1986.

Zaslugom profesora varaždinske Gimnazije organizirana je Kulturno-historijska izložba 1923. godine. Po prvi put na jednome mjestu mogli su se vidjeti pečati, povelje grada, sudačka žezla i mnoštvo vrijednih predmeta iz raznih stilskih razdoblja pomno čuvanih kod starijih varaždinskih obitelji.

Uspjeh postignut izložbom, kao i saznanje da bi bila velika šteta vratiti izložke u privatne zbirke, potakli su profesora Krešimira Filića da predloži osnivanje Varaždinskog muzealnog društva. Društvo je bilo osnovano još iste godine, a glavni mu je zadatak bio otvoriti muzej. Zahvaljujući eksproprijaciji dra Hinka Krizmana, općini Varaždin pripao je posjed Stari grad u kojem je odmah jedan dio dodijeljen novoosnovanom Društvu. Velikim entuzijazmom i uglavnom vlastitim sredstvima, članovi su Društva uredili prostor za prvi postav muzeja i izvršili prvi restauratorski zahvat na Starom gradu otvarajući zazidane renesansne lukove na mostiću. Svečano otvorenje muzeja, kojem su prisustvovali mnogi tadašnji odličnici, uslijedilo je 16. studenog 1925. godine. Prvi postav muzeja obuhvaćao je svega nekoliko prostorija. Neke od njih ostale su specifičnost muzeja do danas, kao što su oružana, kapelica Sv. Lovre, i alkimiistička kuhinja, dok su druge poput zbirke cehalija pretrpjele mnoge kasnije izmjene.

»Značajno je, kako građanstvo Varaždina danas, kada je konačno nakon tolikih borbi i burne historije došlo u posjed Starog grada, taj Stari grad pretvara u muzej da sačuva svoje starine, pa da pokaže svijetu koliko je svijesno, da će poštovanju svoje prošlosti znati si zasnovati što veću budućnost« —

Otvorenje Gradskog muzeja u Varaždinu 1925. godine

pozdravne su riječi prof. Filića, upućene prisutnim gostima, koje su, posebno u novije vrijeme, višestruko potvrđene.

Samo godinu dana po otvaranju muzeja izvedeni su daljnji zaštitni radovi na velikoj gotičkoj kuli čiji reprezentativni prostor postaje sastavni dio muzejske ekspozicije. Muzejski postav proširen je 1927. godine velikom zbirkom povijesnih portreta. Godine 1930. izvedeni su radovi na istočnoj kuli, gdje je u prizemlju otvoren lapidarij, a uz kapelicu sakralna zbirka. Iste je godine uređen i prostor za muzejsku biblioteku.

Rušenjem staja koje su se nadovezivale na južno krilo Staroga grada i zatrpavanjem šanaca započela je akcija uređenja neugledne okolice tvrđave. Ipak, najveći su radovi poduzeti tek 1938. i 1939. godine te, poslije, 1942. godine, kada su na temelju nacrtu Brune Bauera uređeni novi putovi i zasadeni zeleni nasadi. U toku radova popločen je i današnji Trg žrtava fašističkog terora i podzidan je put prema Kuli s lančanim mostom. Radovima je bilo obuhvaćeno i dvorište Staroga grada koje je popločeno kamenim pločama i oblucima, a u sredinu je postavljen kameni bunar. Prilikom postavljanja bunara otkriveni su ostaci stare arhitekture. Revizijom iskopavanjem 1962. godine potvrđeno je da se radi o kasnogotičkoj arhitekturi. Poslije su otkriveni i drugi zidovi u podrumu sjevernog krila, ali svi se ti ostaci jednog ranijeg grada zbog svog polo-

žaja na žalost ne mogu prezentirati. Najinteresantniji nalaz u toku uređenja parka 1938. godine bila je dvostruka kula, koja je svojedobno zajedno s ostalim objektima i zidovima zatvarala vanjsko dvorište Starog grada.

Godine 1933. otvaranjem dviju soba u Starom gradu stvoreno je jezgro današnjeg Etnografskog odjela, koji je proširen za još dvije prostorije, ali sve to nije dovoljno da se prezentira bogati fundus s više od tisuću eksponata. Obnovom Staroga grada, upravo u dijelu gdje je bio izložen etnografski materijal, dobivene su nove arhitektonske vrijednosti, pa je odlučeno da se Etnografski odjel preseli u drugi kat palače Franje Patačića, gdje će se u prvom katu otvoriti Galerija Stančić-Režek.

Šest godina nakon toga otvoren je Prethistorijski odjel što je omogućeno kupnjom zbirke Stjepana Vukovića, budućeg dugogodišnjeg kustosa odjela. Prvi postav pokazan je u Starom gradu, a 1948. godine preseljen je u palaču Sermage. Zbog sve veće vlage koja je ugrožavala eksponate, Arheološki odjel vraćen je ponovo u Stari grad, a svečano otvorenje novog postava bilo je 1975. godine u podrumu obnovljene zapadne kule. Najnovijim radovima u Starom gradu obnovljen je i podrum ispod sjevernog krila u koji će se proširiti postav ovog odjela.

Godine 1938. započela je obnova Kule s lančanim mostom, koja je